

Slovanske pravljice.*)

Priobčuje *Nik. Vrhov.*

4. Rudarjeva hčerka.

(Češka.)

B lizu stolnega mesta se je naselil rudar. Dan na dan je iskal rude. Kopal in razgrebal je zemljo, toda zaman. Nobene rude ni našel; zato pa ni obupal. Kdor pridno dela, mu ne odide plačilo, si je mislil in neumorno iztikal po zemlji. Ko je nekega dne zopet kopal, zadene z rovnico na neko trdo reč. Odgrebe prst in zagleda zlat, blesteč topič. Hitro ga dvigne, skrije pod predpasnik, zadene rovnico in lopato na rame in radostno hiti domov.

»Kralju bom dal, kar sem našel«, reče edini hčerki, ko stopi črez prag in ji pokaže najdeni zaklad. »Kralj me obilno poplača zato.«

»Prosim Vas, oče, ne nosite topiča v kraljev grad. Če ga daste kralju, bo zahteval še tolkač, ker si bo mislil, da ste si ga pridržali doma, njemu pa prinesli samo polovico tega, kar ste bili našli«, ga svari prebrisana hčerka.

»Kaj ti na misel ne pride, otrok!« se ji smeje stari rudar.

»Bog mi je dal to misel, oče! Ne hodite v grad«, mu zopet odsvetuje hči.

Oče je ni hotel slušati. Praznično se je oblekel, zavezal topič v bel prt, blagoslovil jokajočo hčerko in odšel v mesto. Pustili so ga h

kralju. Razveselil se je vladar poštenega rudarja in njegovega darila. Že ga je hotel obilno poplačati in odsloviti.

»Počakaj nekoliko, prijatelj«, zdajci vzklikne kralj, ko je rudar že držal za pozlačeno kljuko pri vratih. »Kaj mi pomaga tvoj dar? Topič brez tolkača

*) V pravljici »Ladja na kopnem«, priobčeno v 3. številki, se je vrinila pomota. Na 50. strani v 14. vrsti zgoraj se mora glasiti »zavrne starčka skopuh« mesto »zavrne dečka skopuh.«

ni za rabo. Ti si pravi ptič. Polovico si prinesel kralju, polovico pa si pridržal sebi. Tolkač moram dobiti. Če mi ga ne prineseš, gorje ti!

»Bog mi je priča, milostni kralj, da nisem ničesar drugega našel kakor to, kar sem Vam izročil«, jeclja rudar v zadregi.

»Lažeš, dedec!« rohni kralj. »Kdor je zakopal topič v zemljo, je z njim vred skrnil tudi tolkač. Pridržal si ga, da ga skrivaj prodaš, ali si ga pa že prodal.«

»Za Boga, verjemite mi . . .«

»Lažeš, sramotno lažeš in grešiš zoper mene in zoper Boga! Odvedite v ječo tega hinavca«, veli vladar svojim služabnikom, ki so takoj izpolnili njegov ukaz.

Drugi dan proti poldnevu se je kralj izprehajal. Šel je mimo ječ, kjer so tičali razni jetniki ter premišljali, kako zlata je svoboda, ki so jo bili izgubili.

»Oj, zakaj nisem slušal svoje hčere, ki me je svarila«, toži nekdo v ječi. Kralj, gredeč mimo ječinega okna, spozna precej po glasu rudarja, ki ga je ukazal včeraj vreči v ječo. »Zakaj pač nisem slušal svoje hčere!« iznova zatarna jetnik.

Ko se je kralj vrnil v grad, ukaže poklicati rudarja in ga vpraša, zakaj tako razgraja po ječi.

»Kako bi ne jadikoval, saj mi je hči prerokovala, preden sem odšel z doma, da me nič prida ne čaka v gradu«, odgovori kralju nesrečnež. »Toda jaz sem se zanašal na Vašo pravičnost. Zakaj nisem slušal hčere?« toži rudar.

»Ali je res tako modra tvoja hči? Prepričati se hočem. Če je tako prebrisana, kakor praviš, naj pride semkaj v grad, ne peš, ne jezde, ne v obleki, ne brez obleke. Pojdi in sporoči ji to. Svoboden boš, če se mi izpolni ta želja, sicer te zopet vtaknem v ječo«, mu zapreti kralj.

Strahoma je odšel rudar domov in povedal hčeri, kar ji je bil ukazal vladar.

»Vidite, oče, drugače bi se Vam godilo, ko bi me bili slušali, toda kar je, to je. Zdaj hočem poskrbeti, da ne pridete zopet v ječo. Vse bom poskusila, da Vas rešim temnice«, reče hči in skoči k ribiču po mrežo na posodo. Potem privede iz hleva kozico, vrže nase mrežo, z eno nogo se opira ob kozico, z drugo pa stopa po tleh. Mračilo se je že, ko je prišla v mesto.

»Zdaj vem, da si res prebrisana«, reče kralj, ko zagleda rudarjevo hčerko. Vzame plašč, jo ogrne in odvede v grad. Še tisti večer jo poviša v kraljico. Samo to mu je morala prej obljubiti, da se ne bo vtikala v njegove sodbe in da ne bo pretehtovala njegovih izrekov.

Rudarjeva hči se ni prevzela, ko je postala kraljica. Poslala je po očeta, ki se je preselil k nji v mesto. Najela mu je krasno stanovanje in mu pošiljala s kraljeve mize jedil. —

Kmalu potem je bil v mestu semenj, največji v vsi deželi. Prignali so na prodaj mnogo konj. Polno je bilo kupcev in prodajalcev. Toliko se je sešlo semnjarjev, da so nekateri iztežka dobili prenočišča. Jako živahno je

bilo v neki gostilnici. Pritisnili so bili tja okoličani in si privoščili pijače, kolikor je je šlo v grlo.

»Vaša kobila je dobila žrebe«, reče gostilniški hlapec kmetu, ki je pil v krčmi s sosedom vred. Oba hitita v hlev. Pa kako se zavzameta, ko vidita, da leži žrebe pod sosedovim konjem.

»To je moje žrebe«, vzklikne radostno sosed. »Pri mojem konju sva ga našla.«

»Konj je tvoj, a žrebe je moje kobile. Tvoj konj ni imel še nikdar žrebeta in ga tudi ne bo imel«, oporeka kmet, ki je bil žrebetov pravi lastnik. Zbesedila sta se. Nastal je prepir, in vsa reč je prišla naposled pred kralja.

»Kje ste našli žrebe?« vpraša kralj.

»Pri mojem konju«, odgovori sosed.

»Torej je žrebe tvoje«, razsodi modri vladar. Nič niso izdale prošnje siromaka kmeta, čigar je bilo žrebe v resnici. Kralja ni ganilo njegovo jadikovanje. Kraljeva sodba je neovržna.

Jokaje je odhajal prevarjeni kmet iz gradu. Gredoč se je glasno pritoževal. Kraljica je stala pri oknu. Videla ga je in slišala. Smilil se ji je ubožec, dasi ni vedela, kaj se mu je bilo pripetilo. Pozvala ga je k sebi, da mu olajša nesrečo, ako bi bilo mogoče.

»Kaj se Vam je hudega pripetilo, prijatelj, da tako tarnate?« vpraša sočutno kmeta, ko je stopil prednjo.

»Milostna kraljica, kobilo imam, ki je dobila žrebe, in to je zlezlo k sosedovemu konju, preden sem prišel v hlev. Sosed se sedaj lasti žrebeta, češ, da smo ga našli pri njegovem konju. Bila sva zaradi tega pri kralju, in on je sosedu prisodil žrebe, meni pa ni storil pravice«, tarna ubogi kmet in si otira solze.

»Proti kraljevi sodbi ne morem ukreniti ničesar«, mu reče kraljica. »A vendar Vam nekaj svetujem, seveda le proti zagotovilu, da nikomur ne črhnete o tem niti besedice. Ko bo jutri opoldne kakor po navadi kralj slonel pri oknu, pridite pod grad z mrežo, ki si jo izposodite pri ribiču. Pod grajskimi okni vlecite tisto mrežo semtertja po tleh kakor bi lovili ribe. Kralj se Vam bo smejal in Vas pital z bedakom, ali ne ustrašite se, nego povejte mu, da boste prej o najhujši vročini na suhih tleh pod gradom nalovili rib, kakor pa da bi konj, kakršnega ima sosed, imel žrebe. To pa mi morate obljubiti, da ne boste povedali kralju, kdo Vas je poučil, sicer bi bila zopet nesrečna.«

Kmet je obljubil kraljici, da je ne izda. Storil je tako, kakor mu je bila svetovala. Ni še bilo poldne, ko je že čakal pod grajskimi okni ter venomer premetaval mrežo po tleh in jo vlačil semtertja. Kralj ga zagleda, se zagrohoče in ga pokliče gori v grad.

»Čemu neki si vlačil mrežo po tleh doli pod gradom?« ga vpraša.

»Ribe sem lovil, milostni kralj«, odgovori kmet.

»Ribe si lovil? Neumnež, ali ne veš, da žive ribe samo v vodah in da pomrjo, če zaidejo na kôpno?« opomni kralj.

»Prej si bom na kopnem nalovil rib, kakor da bi konji imeli žrebeta«, se odreže kmet.

Kralj je spoznal, da je storil krivico kmetu, zato je izpremenil sodbo. Sosed mu je moral vrniti žrebe. Toda kralj ni hotel odpustiti kmeta izpred sebe toliko časa, dokler mu ni povedal, kdo ga je naučil te zvijače. Kmet je izdal kraljico. Vladar jo takoj pokliče in ji tako-le besedi:

»Povzdignil sem te na prestol proti temu, da se ne boš mešala v moje sodbe in da ne boš ščuvala podložnikov proti kralju. Ti si mi to obljubila, ali besede nisi držala. Danes je poslednji dan tvojega kraljevanja«. Tako je ukrenil vladar, in kraljica se je morala vdati.

Zvečer je dal napraviti kralj za slovo veliko gostijo, h kateri je povabil mnogo gostov. Izbrane jedi in močne pijače so nosili na mizo. Kralj je praznil čašo za čašo. Potem je vstal in naznanil gostom, da odpusti kraljico zato, ker ni izpolnila svoje obljube in se je vtikala v njegove sodbe, vendar ji dovoli, da si sme vzeti iz gradu za spomin, kar ji je najljubše. In še in še je popival kralj. Omamljenega so ga naposled odnesli na postelj. Ponoči pride odslovljena kraljica v njegovo spalnico. Ker je bila močna, zlahka zadene nezavednega kralja na rame in ga odnese iz gradu.

S svojim bremenom ni šla razkraljica k očetu v mesto, ampak je krenila venkaj iz mesta v rojstno kočo, ki je bila zapuščena, odkar se je bil oče preselil v stolno mesto. Tamkaj položi moža-kralja na borno postelj.

Zdavna so že peli petelini, kralj pa je še spal. Solnce je že dolgo sijalo v izbo, ko se prebudi. Na vso moč se prestraši.

»Kje pa sem? Tatje so me ukradli iz gradu«, zaječi preplašeni vladar.

»Pri svoji ženi si. Niso te ukradli tatje. Ali se ne spominjaš, kaj si mi rekel tedaj, ko si me razkronal: da naj si izberem v gradu, kar mi je najljubše, in naj si vzamem za spomin? Vzela sem si tebe in te odnesla v borno rudarsko kočo. Da imam le tebe, potem bom lahko pozabila kraljeve krone, ki si mi jo vzel«, tolaži vladarja odstavljena kraljica, prebrisana rudarjeva hčerka.

Na ves glas se zasmije kralj. Vse odpusti svoji ženi, se vrne z njo v grad in jo iznova potrdi za kraljico, sedaj seveda brez pogoja. Dovolj ji, da sme soditi in svetovati kralju, in ona je sodila ljudem v prid in kralju je dajala dobre svete. Zato je ljudstvo poveličevalo modro kraljico in zaradi nje tudi vladarja, njenega moža.

Molčeca Anka.

*Ah, ta mlečna kaša,
to jaz rada jem,
toda tega prav nikomur
ne povem.*

*Da bi mi jo snedli,
tega se bojim,
in zato je res najboljše,
če molčim.*

Leon Poljak.

